

הוריות יג

משה שווערד

1. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן ט

ונראה לומר דמש"ה אצטריך קרא דהעולה עולה ראשונה ולא סגי בזה דכל התדיר מחברו קודם את חבירו משום דאיכא נפקותא דזה תדיר קודם הוא רק היכא דאי אפשר לעשות שניהם כאחד וצריכים להקדים אחד לחברו אז צריך להקדים התדיר אבל כשרוצים לעשות שניהם כאחד שפיר דמי וליכא דין שצריך דוקא לעשות התדיר קודם וכן כל הנך דחשבינן בר"פ כל התדיר כל המקודש מחברו קודם את חברו הכל בבא לעשות בזה אחר זה אבל בב"א לית לן בה ...

2. רשימות שיעורים - גריד"ס

בברכהמ"ז וליטול מנה ראשון בסעודת מצוה. אמנם עיין בהגהות מרדכי לגיטין (אות תס"א) וז"ל מעשה בכהן שיצק מים ע"י ר"ת, והקשה לו תלמיד הא שנינו בירושלמי המשתמש בכהונה מעל וכו' והשיב ה"ר פטר דנהי דיש בהן קדושה יכול למחול וכו' עכ"ל. ומבואר דחל דין וקדשתו ודין כבוד בכהן אף במילי דעלמא ולא רק בדברים שבקדושה (78). וי"ל דהא דדרשינן וקדשתו לכל דבר שבקדושה היינו דיש מצוה לכבד את הכהן לפתוח ראשון בדברים שבקדושה, אולם אף במילי דעלמא חל חיוב לכבד את הכהן, מכיון דיש לו קדושה יתירה. ולפי"ז י"ל דחל חיוב כבוד מיוחד לכהן גדול מקרא דוקדשתו, ואע"פ דמהך קרא ילפינן חיוב כבוד לכל כהן דעלמא מ"מ מאחר דיש לכה"ג קדושה יתירה לפיכך חל חיוב כבוד מיוחד אליו מדין וקדשתו. ויתכן דגוזה"כ "גדלהו משל אחיו" (חולין קלד:) אינו דין בפנ"ע אלא הוי גילוי דהכה"ג גדול ומקודש יותר מאחיו ומשו"ה חל עליו חיוב כבוד וגדולה בפנ"ע מדין וקדשתו, דגדלהו מאחיו הוי שיעור במצות וקדשתו דכפי קדושתו ומדרגתו יש יותר חיוב לכבדו. ויש להביא ראיה לזה דהרי

דף יב: גמ'. וכל המקודש מחבירו הוא קודם את חבירו. מנלן דתנא דבי רבי ישמעאל וקדשתו לכל דבר שבקדושה, לפתוח ראשון, ולכרך ראשון, וליטול מנה יפה ראשון.

לפום ריהטא משמע דנוהגים דיני קדושה לפתוח ראשון רק במילי דקדושה כגון בספר תורה

3. רש"י על הוריות דף יא/ב

אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות - שמרובה בגדים אינו מביא פר העלם דבר לא משלו ולא משל צבור אבל מביא כשבה או שעירה דיחיד:

4. תוספות על יומא דף נז/א

אני ראיתיה ברומי והיו עליה כמה טפי דמים מפר העלם דבר. הקשה ריב"א והא בבית ראשון לא הוו פרוכת ובבית שני דהוו פרוכת לא היו מקריבין פר העלם דבר כדתנן בפ"ק דמגילה (דף ט:): אין בין כהן משיח למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות דכהן משיח מקריבו ולא מרובה בגדים ותירץ דבבית ראשון הוה ובפרוכת

דבבי איירי ור"י תירץ דבבית שני הוה וההיא דמגילה איירי בהוראת כהן משיח לעצמו דקיימא לן הוראת כהן משיח לעצמו כהוראת בית דין לצבור דמייתי פר אס טעה ועשה כהוראת עצמו ודוקא משיח דכתיב ואם הכהן המשיח אבל מרובה בגדים הרי הוא כשאר יחיד ומייתי כשבה או שעירה אבל פר העלם דבר של צבור אפילו כהן הדיוט מצי לאקרוביה כדאיתא בת"כ וכן מוכח דבבית שני איירי דאי בבית ראשון נימא של פר כהן משיח אלא ע"כ בבית שני איירי ולהכי לא קאמר נמי של פר כהן משיח דכהן משיח בבית שני לא הוה דיאשיהו גנו שמן המשחה [לעיל נב]:

5. ריטב"א על יומא דף מד/א

כפרתו קודמת לכפרת ביתו. [1] יש שפירשו לענין וידוי שמתודה תחלה עליו ואחר כך על ביתו ואחר כך על אחיו הכהנים ואח"כ על ישראל, ויש מקשים דאם כן מאי קאמר קודמת לכפרת כל ישראל דהא בוידוי של פר אינו מתודה בו על ישראל, וי"ל דקים להו דהאי ובעד כל קהל ישראל אם אינו ענין לוידוי זה תנהו ענין לוידוי השעיר אלא דאשמועינן קרא הכא אגב אורחיה דין סדר הוידוי, [2] ויש שפירשו דמיירי לענין קרבנות שכהן גדול מקריב קרבנותיו קודם לכל הקרבנות וקרבת אחיו הכהנים קודם לקרבן כל ישראל:

6. תוספות על זבחים דף ה/א

עולתה ומתה לא יביאו יורשין חטאתה. משמע אבל אם היתה יכולה להביא חטאתה אחר עולתה עלתה לה עולתה לשם עולה וכן משמע בתורת כהנים בפרשת אשה כי תזריע שאם הביאה עולתה תחילה תביא חטאתה ממין עולתה וכן במס' קינים (ספ"ב) ותימה דבפרק תמיד נשחט (פסחים דף נט.) אמרי' זה בנין אב שכל חטאות קודמות לעולת העוף אפי' חטאת העוף לעולת בהמה ואפי' דיעבד קאמר דפסול מדמשני שאני עולת מצורע דרחמנא אמר והעלה שהעלה כבר והיינו דיעבד דלכתחילה חטאת קודמת כדכתיב בהדיא בקרא ש"מ דבעלמא דיעבד לא ותיירץ ה"ר חיים דה"ה דבעלמא כשר דיעבד והא דבעי קרא במצורע משום דכתיב ביה הווייה זאת תהיה בהווייתו יהא דמשמע עיכובא כדאמר פ"ק דמנחות (דף ה.) ונראה לי דילפי' חטאת ועולה של יולדת מחטאת ועולה של מצורע דגילה הכתוב דאם עשה עולה תחלה כשירה מוהעלה כדאיתא בפ' תמיד נשחט (פסחים נט.) ואי לא קרא דוהעלה דמכשר היה פוסל בכל מקום מטעם דיש מחוסר זמן לבו ביום שאמר הכתוב להקריב חטאת קודם לעולה אפי' בעלמא דליכא תהיה דמשמע עיכובא דתניא בפ"ק דמנחות (דף ה.) הקדים חטאתו לאשמו לא יהא אחד ממרס בדמו אלא תצא לבית השריפה וקאמר דמיפסיל לאו משום תהיה דהא לא קאי אשחיטה משום דלאו עבודה היא אלא מטעם דיש מחוסר זמן לבו ביום שאמר הכתוב להקדים אשם תחילה וזה הטעם למה לא יהיה גבי חטאת ועולה בעלמא ולכך איצטריך והעלה במצורע להכשיר וגמרינן מיניה בעלמא (פסחים דף נט.) להכשיר אם הקדים עולה לחטאת אבל לא גמרינן מיניה בחטאת ואשם כי אם קרבנות כמותם. ברוך:

7. תוספות הרא"ש מסכת הוריות דף יג עמוד א

וקיי"ל דאפילו חטאת העוף קודמת לעולת בהמה. ואף על גב דבהמה עדיפא דהוי מין זבח. דלהכי אהני קרא יתירא דאי לחטאת בהמה הא לא צריך קרא דדם חטאת קודם לדם עולה שהוא מרצה, אלא לאשמעי' דאי מתרמי חטאת העוף דראובן ועולת בהמה דשמעון דקדמה חטאת העוף. אבל בחד גברא לא משכחת דמייתי חטאת העוף ועולת בהמה.

8. רש"ש מסכת הוריות דף יג עמוד א

שתי הלחם קודמים לכבשים כו'. לכאורה במאי הם קודמים הא אין בהם עבודה זולת תנופתם עם הכבשים ביחד ע' מנחות (סב) [1] וצ"ל דהכוונה דבעי"ט דעצרת יראה תחלה להתעסק בהם בהכנתם ובאפייתם ואח"כ בהכנת הכבשים ולבדקם ממום:

9. מרומי שדה מסכת הוריות דף יג עמוד א

שם. שתי הלחם קודמים לכבשים הבאים עמהם. תמוה הא ליכא שום מעשה בשתי הלחם זולת תנופה שעם הכבשים, ובמאי קדמה. [2] וצ"ל דהאי קודמין פי' אם שאין לצבור לקנות לחם וכבשים, וסתמא כר"ע בפ' התכלת. ומזה למדנו ישוב על פסק הרמב"ם ז"ל כר' עקיבא נגד השגת הראב"ד, שהרי סתמא דגמ' כר"ע:

10. קרן אורה על מסכת מנחות דף מה/ב

... משמע דהקרבה איירי מי קודם והרי בשתי הלחם ליכא הקרבה [3] וע"כ לענין אכילה מיירי וכמש"כ שם הלכה י"ב ע"ש:

11. מרומי שדה מסכת הוריות דף יג עמוד א

שם במשנה. האיש קודם לאשה להחיות ולהשב אבידה כו'. [1] לא משום דאשה פטורה ממצות עשה שהזמן גרמא, וא"כ איש מרובה במצות, כמוש"כ בבאר שבע. דא"כ נימא בהא דכהן קודם ללוי זה הטעם משום שיש

בו מצות יתירות. [2] אלא הטעם דאיש איקרי קדוש לגבי אשה שלא מיקרית אלא טהור, כדמוכח ביומא דף מ"ג א' טהור להכשיר את האשה, והיינו שאינה אלא בגדר טהרה ולא בקדושה כמו איש, והיינו משום שאיש חייב בת"ת ולא אשה:

12. תוספות הרא"ש מסכת הוריות דף יג עמוד א

משוח בשמן המשחה קודם למרובה בגדים. וה"נ איתא במסכת נזיר ר"פ כהן גדול (מ"ז א') משוח בשמן המשחה ומרובה בגדים משוח בשמן המשחה עדיף דמביא פר הבא על כל המצות ואילו מרובה בגדים לא. וא"ת האיך היו שני כהנים גדולים כאחד, [1] י"מ שאירע טומאה לכהן משיח אחר שגנו יאשיהו המלך השמן המשחה ומינו מרובה בגדים לשמש תחתיו, ולא נהירא דא"כ הל"ל משוח בשמן המשחה קודם למרובה בגדים שעבר כדאמרין מרובה בגדים קודם למשוח שעבר, ועוד דהתם בנזיר הל"ל משוח בשמן המשחה עדיף דחזי לעבודה ומרובה בגדים לא חזי לעבודה, כדקאמר התם מרובה בגדים ומשוח שעבר מרובה בגדים עדיף דאילו מרובה בגדים עבד עבודה ואילו משוח שעבר לאו בר עבודה הוא דאינו ראוי לא לכה"ג ולא לכהן הדיוט. [2] ופי' הרב ר' משה מאיברא כגון שחלה כה"ג או גלה ומינו אחר תחתיו וכיון ששימש ימים רבים בכהונה גדולה מסתמא אין מעבירין אותו אף כששב הראשון או שנתרפא, דדוקא באירע קרי שהשני אינו משמש אלא לפי שעה חוזר הראשון לעבודתו.

13. שו"ע יו"ד סימן רמב

(לד) אבידת אביו ואבידת רבו (המובהק), (ב"י וטור ופוסקים מהש"ס), אבידת רבו קודמת. ואם היה אביו שקול כנגד רבו, אבידת אביו קודמת. היה אביו ורבו נושאים משאוי, מניח של רבו ואח"כ מניח של אביו. היה אביו ורבו עומדים בבית השבי, פודה את רבו ואח"כ פודה את אביו. ואם היה אביו תלמיד חכם, פודה את אביו ואחר כך פודה את רבו: הגה - וכן מפרק משאו קודם לרבו, ואע"פ שאינו שקול בחכמה כרבו, אבל אין מחזיר אבידת אביו קודם, עד שיהא שקול כנגד רבו. (טור בשם הרא"ש והגה"מ וב"י הוכיח כן ע"ש). י"א הא דרבו קודם לאביו היינו שלומד עמו בחנם, אבל אם אביו שוכר לו רבי ומלמדו, אביו קודם לכל דבר. (ספר החסידים) וכן נראה לי עיקר:

14. ספר באר שבע על הוריות דף יג/א

אמו קודמת לכולם. פירוש אפילו לדידה, אף על גב דחיינו קודמין לחיי אביו וחיי רבו, כדאיתא בסוף פרק אלו מציאות (ב"מ לג, א) אפס כי לא יהיה בך אביון (דברים טו, ד) אביון שלך קודם לשל כל אדם, והוי ליה למימר מכל שכן לחיי אמו דגרע טפי משל אביו, כדאמרין בפרק קמא דקידושין (לא, א) גבי מורא וכבוד, אפילו הכי לענין להוציא מבית השבי אמו קודמת לכולהו משום דילמא עבדי בה איסורא. והא דתנן בפרק בתרא דכריתות (כח, א) האב קודם לאם בכל מקום, לאו דוקא בכל מקום אלא דוקא לענין כבוד כדמוכח שם במשנה. (הגה"ה. וכתב בהגהת מרדכי דכתובות (רמז רפ"ח) שמכאן פסק מהר"מ ז"ל שאם איש ואשתו שבוים אשתו קודמת לו אף על גב דליתיה קמן בית דין יורדין לנכסיו ופודין אותה ואפילו עומד וצווח אל תפדה מנכסי אין שומעין לו. ע"כ הגה"ה):

15. מהרש"א על הוריות דף יג/א

חכם קודם וכו' מלך קודם לכהן גדול כהן גדול קודם לנביא וכו'. משמע מזה דאפשר שיהיה נביא ולא חכם ולא תקשי לך ממ"ש אין הנבואה שורה אלא על חכם וכו' כמבואר בחדושינו בפ"ק דבבא בתרא ע"ש. ומיהו הכא אית לן למימר בצדוק ונתן הנביא ודאי דחכמים היו ולא היו קודמין למלך לפי שהמלך דוד ושלמה נמי חכמים היו ודו"ק:

16. תוספות על נזיר דף מז/ב

משוח מלחמה וסגן הי מינייהו עדיף. כלומר כל הני פשיטא לי והא מיבעיא לי משוח מלחמה עדיף דחזי למלחמה שנתמנה לכך לצאת עם העם למלחמה ותלו ביה רבים או דלמא סגן עדיף דהא חזי לעבודה פירוש ביום הכפורים שנתמנה לכך שאם יארע קרי בכ"ג שיכנס הוא תחתיו ונקרא סגן נמצא כי עיקר מינויו לשמש בעבודה ועיקר מינוי משוח מלחמה למלחמה:

17. באר שבע מסכת הוריות דף יג עמוד א

כהן קודם ללוי לוי לישראל כו'. בירושלמי (הלכה ה') אמרו לוי קודם לישראל לוי לאו לישראל הוא אמר ר' אבין בשעת הדוכן שנינו ע"כ. וכהאי גוונא איתא בירושלמי דנזיר פרק כהן גדול (סוף הלכה א') גבי לוי

וישראל יטמא לוי לאו ישראל הוא, א"ר אבין בשעת הדוכן שנינו. משמע דהשתא דליכא דוכן אינו קודם לישראל. וכן פרש"י בהדיא בחומש (דברים יב, יט) בפסוק השמר לך פן תעזוב את הלוי כל ימך על אדמתך, וז"ל על אדמתך אבל בגולה אינך מוזהר עליו יותר מעניי ישראל ע"כ. וחפשי לדעת מנין לו, ומצאתי בספרי (פר' ראה פס' כב) שדרשו כן על אדמתך ולא בגולה ע"כ, אבל הפוסקים לא חילקו בין זמן אלא פסקו כסתם משנה שלנו, כיון דבגמרא דידן לא חלק בין זמן לזמן, ובירושלמי דברכות בסוף פרק אין עומדין (הלכה ד') משמע שיש ללוי דין קדימה לברך לפני ישראל במקום שאין שם כהן אפילו השתא דליכא דוכן, מדקאמר שם רבי יהושע בן לוי מימי לא ברכתי לפני כהן ולא ברך ישראל לפני ורבי יהושע בן לוי לוי היה. אכן הטור אורח חיים בסוף סימן ר"א כתב שם מהר"מ מרוטנבורג ז"ל שאין לו דין קדימה, והא דקאמר שלא בירך ישראל לפניו מצד גדולתו ז"ל ולא מצד לויה. וקשה לי על דבריו כיון שאין לו דין קדימה לענין ברכה, למה יהיה לו דין קדימה לענין צדקה להחיותו טפי מלענין ברכה ושאר דברים שבקדושה, דהא אדרבה עיקר קרא בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי לשאת את ארון וגו' דילף מינה דלוי קודם לישראל איירי לענין דברים שבקדושה, וצריך לי עיון:

קדושת כהן: מעלה מקדושת לוי או לגמרי שונה

א. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת כתובות דף כו/א
(ע) דף כ"ו. ונפק קלא דבן גרושה הוא, לוי דלאו לוי. מוכח מכאן דחלל כיון שנתחלל מקדושת כהונה אינו לוי, אף דלענין קדושת לוי לא שייך פסול חללות, דלוייה שזינתה אוכלת במעשר, בכורות מ"ז, וכיון דגם חלל הוא משבט לוי אמאי לאו לוי הוא, וצ"ל דכהנים עמא אחרינא נינהו, כמבואר ברש"י תמורה ד' ושם בשיטה, ואינן לויים מצד תולדתם, אלא מכח קדושת כהונתם דיש בכלל מאתים מנה, ואם נתחללו מקדושת כהונה אינן לויים, וכן מוכח בס"פ הניזקין נ"ט לוי מי קא הוי, ובירושלמי ר"פ האשה רבא פליגי אמוראי בזה אם חלל הוא לוי:

ב. שו"ת אבני נזר חלק יורה דעה סימן תנ
(ו) ויש לעיין כיון דעד תהומא קדיש אך שהם חול מחמת פתיחתן להר הבית ולמה יהי' יותר חול מהר הבית עצמו. ויהי' מותר לזב ובע"ק ליכנס שם. ונראה דמציינו דוגמתו כתובות (כ"ו ע"א) במעשר ראשון לראב"ע דאמר אף לכהן ואם הוא בן גרושה וכן חלוצה אינו נוטל מעשר ראשון כיון שפקעה קדושת כהונתו אין דינו אפי' כלוי אף שהוא משבט לוי. וכן בכורות (מ"ז ע"א) כהנת שנתעברה מנכרי בנה חייב בה' סלעים דכיון דנבעלה לגוי זהו זרה. ובתוס' שם אפי' קדושת לוי פקעה מינה וכו' ע"ש. וה"נ עזרה מחנה שכינה לשכה שתחת העזרה שפתוחה להר הבית כיון שנפקע מלשכה זו קדושת מחנה שכינה גם קדושת הר הבית פקעה מינה והיא חול גמור:

ג. משך חכמה על במדבר פרק ג פסוק מה
והיו לי הלויים אני ד' - דע, דהא דאמרו בפרק בני העיר (מגילה כו:): דתשמיש קדושה קדוש ותשמיש דתשמיש לא, יצא להם לדעתו מדין תורה, דאשכחן דכהנים המה משמשי קדושה (בכורות מז), קדושה אית בהו, וקדושים יהיו ולא יחללו (ר"פ אמור), וכהנת שזנתה נפסלה מן המעשר (עי' תוס' שם ד"ה אלא וע' רמב"ם ה' בכורים ט-כ ומל"מ שם וע' ירושלמי יבמות י-א), דקדישא גופא, אכן לויים המה נתונים לאהרן ובניו והוי משמשי משמשין, ולכן לית בהו קדושה, ולויה שזנתה אוכלת במעשר (רמב"ם ה' מעשר א-ב) דלא קדישא גופא...
ובזה נתבאר לנו דבר נכון, דבכהנים דאיכא בהו קדושה, לכן במתנותיהן איכא קדושה, דאינן נאכלין בטומאה, כמו תרומה, דקדש הוא, אבל לויים, דהוי תשמיש דתשמיש ליכא בהו קדושה, לכן מתנותיהן נאכלין בטומאה. ואפילו לר' מאיר דאמר מעשר ראשון אסור לזרים, מ"מ סבר דנאכלין בטומאה, דכתיב ואכלתם אותו בכל מקום אפילו בקבר, כמו שפירשו תוספות ביבמות דף פ"ו ע"ב (ד"ה מי) יעו"ש ודו"ק.

בזמן שאין בגדיהן עליהן

ד. מרדכי על גיטין - אות תסא
[תסא] אין כהן נרצע מעשה כהן שיצק מים ע"י ר"ת והקשה לו תלמיד הא שנינו בירושלמי המשתמש בכהונה מעל והשיב לו אין בהם קדושה בזמן הזה דקי"ל בגדיהם עליהם קדושה עליהם ואי לא לא והקשה א"כ כל מיני קדושה לא ליעבד להו ושתיק ר"ת והשיב ה"ר פטר דנהי דיש בהן קדושה יכול למחול כדאמרין פ"ק דקדושין אין כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום והשתא בלא הך טעמי תקשי הא"ך מצי משתעבד ביה אלא ודאי מצי מחיל והלכך איצטריך לטעמא לבעל מום דא"כ היה נרצע:

• **חַתָּם סוֹפֵר עַל גִּישׁוֹן דָּף נט/ב**

כי קאמרינן באותו כהן... ולפע"ד ליישב דר"ת ורבינו פטר לדבר א' נתכוונו דבמרדכי דפרקין איתא דמהר"מ מר"ב אמר דכהן שמחל על כבודו כבודו מחול דכהונה דיליה היא דכתיב כהונתכם, ונ"ל היינו אם אינו מקריב לחם אלקיך דאז קדושתו רק משום כבודו והאי דיליה היא, אבל אם לחם אלקיך מקריב לאו דיליה היא כ"א כבוד שמים והיינו דקאמר ר"ת בזמן שאין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם לשלא יהיו יכולין למחול אלא יכולין למחול והאי דיצק מים מסתמא מחל.

• **ערוך השולחן סימן קכח - אות עא**

ורבינו תם סבירא ליה כן, דעיקר קדושתם הוא בשעה שנושאים בגדי כהונה. ולהדיא אמרינן בזבחים (יז ב), "וחגרת אותם אבנט והיתה להם כהונה לחוקת עולם", בזמן שבגדיהן עליהן - כהונתם עליהם, אין בגדיהם עליהם - אין כהונתם עליהם. **אך לפי זה למה אמרו "קדשתו"? לפתוח ראשון, והא אין בגדיהם עליהם. ולכן סבירא ליה לרבינו תם דבזמן שבגדיהן עליהן - אין קדושתו בידו, ואין יכולין למחול. אבל בזמן שאין בגדיהן עליהן - קדושתו בידם, ויכולין למחול. וזהו שרמז ליה רבינו תם בתשובתו. והתלמיד לא הבין עד שהסביר לו רבינו פטר. וכוונת רבינו תם היתה שכיון שכשאין בגדיהן עליהם יכולין למחול, ובפרט שכבוד הוא לשמש לאדם גדול כרבינו תם, ומובן הדבר שרבינו תם לא היה נאה לפניו לומר בעצמו כן; ולכן רמז לו דדווקא כשבגדיהם עליהם לא מהני מחילתו, אבל עכשיו מהני. והתלמיד לא הבין עד שר"פ הסביר לו:**

• **ערוך השולחן סימן קכח - אות עב**

ולפי זה הדין ברור, דכהן ברצונו יכול לשמש ולשרת כרצונו. ודלא כמי שאומר דכשלא יגיע להכהן הנאה - אסור, ולא מהני מחילתו (ט"ז סוף סעיף קטן ל"ט). וכבר השיגוהו (אליה רבה סעיף קטן צ', ובאר היטב סעיף קטן פ"ג). וכן לא נראה לעניות דעתי מי שכתב שבכהן עם הארץ מותר להשתמש (משנה למלך שם), דאטו התורה חילקה בין עם הארץ לתלמיד חכם? והרי מבואר לקמן סימן קל"ה דהמנהג הפשוט דאפילו כהן עם הארץ קודם לקרות לפני חכם גדול ישראל, עיין שם. וכן יש שכתב להקל, משום דהאידינא ליכא מיוחס כהונה. וחלילה לומר כן, ולהטיל דופי בקדושת כהנים. וכבר צווחו על זה ככרוכיא (עכנ"י סוף סימן נ"ו). ועיקרא דדינא כן הוא, דשלא ברצון הכהן - אסור להשתמש בו, וברצונו - מותר. ונראה לי דגם כהן בכהן אסור להשתמש. או אפשר ד"וקדשתו" הוא רק על ישראל, וכל מה שחשבו חכמינו ז"ל ב"וקדשתו" לפתוח ראשון - לא שייך מכהן לכהן. וצריך עיון לדינא. וגם יש להסתפק אם מותר להשתמש בכהן בעל מום, כיון דלא חזי לעבודה, ולא קרינן ביה "כי את לחם אלהיך הוא מקריב". וכן נראה עיקר:

ה. **גליוני הש"ס מסכת סנהדרין דף פג עמוד ב**

שם והו' להו זרים כו', נ"ב שמעתי להקשות דא"כ כהן שלבש פעם אחת הבגדים והי' אז כהן אז אפי' עובד אח"כ מחוסר בגדים לא יחשב זר ולא יתחייב מיתה כיון דאינו זר מעקרא כמבואר כריתות ו' ב' לר' יהודה ע"ש ואני הוספתי להקשות דאפי' לא לבש הבגדים מעולם ועבד עבודה ראשונה מחוסר בגדים ג"כ אין ראוי שיתחייב הואיל דהוא ראוי ועומד ללבוש הבגדים דהא בכריתות שם אמרי' לעניין מלך וכ"ג דלא חשיבי זרים לגבי שמן המשחה אחרי שנמשחו בו פעם אחת הואיל ואינן זרים מעיקרא ואף שמעתה לא יומשחו בו עוד לעולם וא"כ כ"ש היכא דראוי ועומד להיות כהן בעתיד אף דלא הי' זה עוד בעבר דאין לו להחשב זר דהא חזינן לעניין טומאה בחולין ע"ג ב' רש"י ד"ה קמ"ל ע"ש דכ' דאע"ג דכל שסופו לטמא טומאה חמורה א"צ הכשר מ"מ דווקא סופו אבל דבר שתחלתו טמא טומאה חמורה ואין סופו לטמא טומאה חמורה צריך הכשר

משפירש ע"ש הרי דסופו עדיף מתחלתו וכל שסופו להיות כן אף שאינו עדיין יש לו התייחסות יותר לדבר ההוא ממה שהי' כן פעם בתחלתו ועתה אינו וא"כ אם אמרי' דכל שאינו זר מעיקרא לא מיחשיב זר אף שאין סופו להיות כן עוד כ"ש שאין לו להחשב זר אם סופו להיות כהן אף שלא הי' עוד כהן מעולם ודו"ק היטיב וכאן עוד עדיף מהך דסופו לטמא טומאה חמורה כנבלת עוף טהור ע"ש דשם הוא רק אפשריות רחוק שיאכלנו ומשא"כ כאן דהוא מצווה ללבוש הבגדים ולעבוד בעתיד כדינו וה"ז סופו שעומד לכך וכנ"ל ובחיידושי הארכתיו ואכ"מ:

ו. הגרי"ז על מסכת זבחים דף יח/א

ונראה על פי מה שכתב הרמב"ם בספר המצות (מצוה ל"ג) שלבישת בגדי כהונה בעת עבודה היא מצות עשה, והרמב"ן שם מביא דעת הבה"ג דאינה מצוה בפני עצמה, כי אם חלק ממצות כהונה, ואם עבד בחיסור בגדים לא עבר רק על לאו זרות, אבל לא ביטל מצוה, ולדעת הרמב"ם הקשה למה לא מנה גם לבישת בגדי כהן גדול בבגדי לכן מצוה אחת, ובגדי זהב מצוה אחת, וכמו כן בגדי כהן גדול ובגדי כהן הדיוט מצוות בפני עצמן, דהלא מצוות חלוקות הן לדעתו, ועוד הקשה דלמה לא מנה מצות ללבוש מעומד ולא יושב עיי"ש, והנראה פשוט דאפילו לדעת הרמב"ם, דלבישת בגדי כהונה הוא מ"ע, אין זו מ"ע בפני עצמה, שאין לה שייכות לידי עבודה, כי אם חלות דין נוסף של ללבוש בגדים, וגם מצות לבישת בגדים הוא חלות דין בעבודה, ויש שני דינים בבגדי כהונה, דאם הוא מחוסר בגדים נקרא זר וחילל עבודה ומחוייב מיתה משום זרות, ויש עוד דין נוסף על דין זרות בעבודה, דצריך שיהא לבוש בגדים אבל לא משום זרות כי אם דין בפ"ע, אבל גם זה הוא דין בעבודה היינו דאין המ"ע במעשה הלבישה כי אם בעבודה, דהמצוה הוא שיהא לבוש בגדי כהונה בשעת עבודה, וכן בריחוי' ידים ורגלים, דמבואר דהריחוי' הוי מ"ע, יש לחקור אם המ"ע היא בעבודה, וכן מבואר לכאורה בלשון הרמב"ם לענין ריחוי' ידים ורגלים, אמנם שם אפשר לומר דמעשה הריחוי' הוי מ"ע, אבל לענין מחוסר בגדים נראה דאין המצוה בלבישה כי אם בעבודה, ובדין זה לא כתיב חילול כי אם מיתה, וזהו דכתיב בקרא וחגרת והיתה להם כהונה לחוקת עולם, וגם מיתה כתיב התם, אבל חילול עבודה הוא רק משום זרות, וא"כ מיושבים דברי הרמב"ם דמשו"ה לא מנה בגדי לכן ובגדי זהב למצוות מיוחדות, כיון דגם לדעת הרמב"ם הוא דין בעבודה דמ"ע שיהא לבוש בגדים בשעת עבודה, אלא איך תהיה הלבישה שיקיים המצוה, על זה חלקה תורה לכהן גדול לבד וכהן הדיוט לבד, וכל מיני הבגדים הם דינים בלבישה, ואינם רק חלקי מצוה, ובזה שפיר לא שייך לחלק בגדי כהן גדול למצוה בפני עצמה, דהמצוה היא רק על הדין שילבש בגדים, וכן מה שהקשה מיושב, דהא דבעי מעומד אין זה דין חלות דין כ"א רק דיושב הוא פסול, אבל לבישת בגדים הוא חלות דין בעבודה:

18. רש"י מסכת הוריות דף יג עמוד א ד"ה הכל רוצין

הכל רוצין לישא גיורת - שמתרצין לישא גיורת מלישא משוחררת.

• מהרש"א על הוריות דף יג/א

מפני מה הכל רוצין לישא גיורת וכו'. עיין פרש"י נראה מפירושו לגרוס הכל רוצין אבל מתוך הירושלמי דמייתי עלה ומפני מה הכל רצין אחר עכבר וכו' נראה דגרסינן נמי הכא רצין מלשון ריצה ממש ור"ל שהכל רצין ואפצין לישא גיורת יותר אפילו מישראלית כיון שמותר לישא אותה שאינה בכלל ארור גם שהיא בחזקת שימור ולא כן המשוחררת ומטעם דאמרינן נחית דרגא נסיב אתתא חפצים בה יותר מבישראלית וק"ל:

• הגהות יעבץ מסכת הוריות דף יג עמוד א

שם הכל "רצין" כו' ואין הכל רצין. נ"ב רוצין גרסינן. כלומר רוצים בה יתר משוחררת. אם אין אשה אחרת מצויה להם. אלא אחת משתי אלה. מיהו בדאפשר בבת ישראל לא קמירי דודאי עדיפא דא"ח [ברכות ח: פסחים קיב ב] לא תנסוב גיורתא. ועוד משום

דרוב בנים הולכין אחר אחי האם [ב"ב קי]. מ"מ אין כל גיורות שוות ויהושע ובוועז וזולתם יוכיחו שהניחו בנות ישראל ובחרו להם בגיורות. ואפשר דהדר נשאו נשים גם מבנות עמם:

19. רשימות שיעורים- גריד"ס

מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים עכ"ל. והנה לכאורה צ"ע למה יהא ממזר ת"ח קודם לכה"ג עם הארץ, והרי חל מצות גדלו לגדל את הכה"ג משאר אחיו הכהנים (עיין בגמ' חולין קל"ד: ופ"ד מהל' כלי המקדש ה"א), ואטו משום מצות כבוד התורה נבטל את מצות גדלו.

ונראה לומר דדין זה הוא מפאת חלות שם כתר תורה, דמאחר דבג' כתרים נכתרו ישראל, וכתר תורה גדול מכתר כהונה וכתר מלכות לפיכך אנו מחייבים יותר בכבוד הגברא שהוא ת"ח מחיוב כבוד לגברא דכה"ג, דכבוד הגברא דת"ח עדיף מכבוד כה"ג מאחר שהוא מוכתר בחלות שם כתר תורה שהיא גדולה

20. ספר באר שבע על הוריות דף יג/ב

חמשה דברים משכחין את הלמוד כו'. אף על גב דאיכא בפרטן ששה דברים, אפשר שהשותה מים של שיורי רחיצה והרוחץ רגליו זו על גב זו כחדא חשיב להו, הואיל ושניהם איירי מענין רחיצה:

21. ספר באר שבע על הוריות דף יג/ב

אף המניח כליו תחת מראשותיו. והא דתנן בריש תמיד (כו, א) ומניחין אותן תחת ראשיהן, הא אוקימנא התם דלאו דוקא תחת ראשיהן ממש אלא כנגד ראשיהן. ומיהו התם מפרש טעם אחר, משום שיש בבגדי כהונה שיש בהן כלאים כגון אבנט, ואין מותר להשתמש בהן אלא בשעת עבודה:

22. דף על הדף מסכת הוריות דף יג עמוד ב

בגמ': וי"א אף המניח כליו תחת מראשותיו וכו'. בספר באר שבע הקשה ע"ז מהא דאיתא בפ"ק דתמיד דכהנים היו מניחין בגדי קודש תחת ראשיהן.

ובספר דובב מישרים להגאון מטשעבין זצ"ל הביא בשם הגה"ק מבעלזא זצ"ל זי"ע דבדברים קדושים לא חיישינן שיבא עי"ז לשכחה, וכמו דכתיב הראב"ד בפ"י לתמיד (דף כח) שבעזרה לא היה לשום שד רשות לכנוס בן עיין שם.

... גם הגאון האדר"ת ז"ל כתב בזה בספרו עובר אורח (אות רנט) וז"ל: רבות פעמים שמניחים הבגדים תחת מראשותיהם, והוא קשה ללימוד כבהוריות [יג, ב]. ונראה לי שאם מניחם תחת הכרים של מראשותיו אין חשש. דהו"ל כהא דדרשינן מעל ולא מעל דמעל ביבמות [קג, א], הכי נמי יש לומר תחת מראשותיו ולא תחת תחתיו. ויש להביא קצת [ראיה מ]הך דתמיד פרק א' [משנה א'] שהיו נותנין בגדיהם תחת מראשותיהם, ועיין יומא [סח, ב - סט, א].

ובתחינה הנאמרת בשעת הוצאת ס"ת מארון הקודש הדבר מפורש:

יהא רעוא קדמך דתפתח לבאי באוריתא ותייב לי בנין דכרין דעבדין רעותך.

כלומה, לפני שהאדם מלמד את בניו או אחרים, יש לו לבקש על עצמו, שהקב"ה יכניס בלבו אהבת תורה, שהוא עצמו ימצא את דברי התורה ערבים, כי רק בדרך זו ניתן להעביר את המסר לדורות הבאים, רק על ידי שהאדם עצמו לומד ומתענג על התורה יכול הוא ללמד ולחנך את הדור הבא כראוי¹².

הגאון ר' חנוך קרלינשטיין זצ"ל בספרו קונטרס בעניני ימי החנוכה (ע' מ"ח) מביא הסבר זה בשם הרב מפוניבז' זצ"ל, וז"ל:

'הרגיל בנר חנוכה הוי"ן ליה בנים תלמידי חכמים', דהנה מרן הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל מפוניבז' אמר, למה דוקא בברכת והערב נא וגו' אנו מבקשים 'ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמחה', וביאר בזה, דזהו משום שאם תתקיים בקשת 'והערב נא' ודברי התורה יהיו ערבים בפנינו ובלבבנו אזי גם צאצאינו וצאצאי צאצאינו ימשיכו בדרך זו וילמדו תורה לשמחה, עכ"ד, והיינו משום שכבר נודע דהדבר שמשפיע ביותר על צאצאי האדם הוא כשרואים את ההורים שמחים בלימוד התורה וקיום המצוות, ולא להיפוך ח"ו, ויסוד

טז אמרו חז"ל שהאדם צריך להיות תוכו כברו, ובפשטות הכוונה היא שעל האדם להקפיד שפיו ולבו יהיו שווים, שהפנימיות שלו והחיצונית יהיו זהים, היינו שלא יהיה צבוע, אלא יתנהג ויצגי את עצמו כלפי חוץ לפי מה שהוא באמת.

אך שמעתי הסבר מחודש לתיבת 'ברו' שאין הפירוש מלשון חוץ בארמית, אלא מלשון 'בן', וכעין דברי הערוך בפירוש השני לגמרא במסכת סוכה (מ"ה ב') 'לא קשיא הא דעיילי בבר הא דעיילי בלא בר' שמדובר ברבי שמעון בר יוחאי ובנו, ולפי הסבר זה 'תוכו כברו' מתפרש שפנימיות האדם ניכרת על ידי בנו, שכאשר מבקשים לתהות על קנקנו ופנימיותו של האב, יש לבדוק את הבנים, כי הבנים משקפים את ערכי האב האמיתיים. התנהגות הבנים משקפת את תוכו של האב, ולכן צריך האדם לזכך את לבו, ולתקן את עצמו, ואז יזכה לבנים ההולכים בדרך התורה והיראה.

הדברים כבר ביארו בדברי הגמ' (נדרים פ' א'), דאיתא שם, דבגלל שאין מברכין בתורה תחילה לכן אין בניהם תלמידי חכמים, עי"ש, והיינו, כיון דלא היתה התורה חשובה וחביבה בעיניהם, וכמו שביאר הר"ן שם בשם רבינו יונה את דברי הגמ' דהחורבן היה על שלא בירכו בתורה תחילה, עי"ש, ולכן ג"כ לא עברה תורתם לבניהם, ולא היו בניהם תלמידי חכמים, ודו"ק, וכן כתב השל"ה הק' שצריך האדם להראות חביבות המצוות בפני הילדים, שיראו איך עושה המצוות בשמחה.

כלומה, השמחה והחשק מדבקים הם, והאדם המרגיל את עצמו ללמוד את התורה ולקיים את המצוות מתוך שמחה והתלהבות יוכל להעביר לדור הבא, לבנים ולתלמידים, את השמחה של מצווה, את העונג של לימוד התורה, כי כשילדים רואים את ההורים שמחים ומלאי התלהבות, אף הם נדבקים בשמחה ובהתלהבות ובכך מומשיכה המסורת לעבור מדור לדור. אך כשהאב אינו לומד תורה ומקיים את המצוות בשמחה ובהתלהבות, אזי הבנים אינם רואים את הדוגמא הנדרשת, ואינם חפצים להמשיך ולקיים את מסורת אבותיהם.

חז"ל אמרו שהחורבן בא מחמת שלא בירכו בתורה תחילה, ולפי מה שנתבאר הסיבה היא מפני שהתורה לא היתה מספיק חשובה בעיניהם, ולכן חרבה ירושלים, כי הדורות שבאו אח"כ כבר הזניחו את לימוד התורה לגמרי, בהעדר דוגמא אישית טובה. בתחילה האדם חושב שמעשין ויחסו לדברים שבקדושה הם עניינו הפרטי, אולם באמת ההשפעה על הדורות הבאים גדולה מאד, לטוב ולמוטב.

אור

פרשת יתרו

גדליהו

מז

"ומשה עלה אל האלקים", ונאמר להם התכלית והמכוון בנתינת מצוות, שכל הנתינת מצוות הייתה לתכלית המכוון של "ואבא אחכם אלי" וכמו שאומר התרגום: וקריבתי יתכון לפולחני, שנתקרבו שיהי ביכולתם להיות עובדי ועבדי ה'.

"ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", פירש"י כהנים – שרים, כמה דאמר וצני דוד כהנים היו, וקשה לפרש כי הכוונה כפשוטו שיהיו שרים ומלכים על אומות העולם, שהרי אין זה דבר הרגיו, וכמו שמבאר ברמב"ם בסוף הל' מלכים "לא נתאוו החכמים והנביאים ימות המשיח, לא כדי שישלטו על כל העולם ולא כדי שירדו צעקו"ם וכו' אלא כדי שיהיו פנוין בחורב ובחכמה", הרי שאין זה הרגיו שיהיו בני ישראל מושלים ושרים על אומות העולם, אלא שהכוונה כאן הוא על דרך מה שמצינו בספר הכוזרי, שמלך כוזרי בקש שיתאר לו מהו חסיד, והשיבו משל לאחד ששולט על מלכותו והכל שומעים לקולו, וכל אחד עושה מה שמועל עליו, ושאל לו המלך אני שאלתי לאחר לי חסיד, ותארת לי מלך, ואמר לו אמת אמרת, כי החסיד הוא מושל על כל איבריו, שהוא שולט על כל הרמ"ח איברים שלו שכולם יעשו רצונו, ומוחו שליט על כל הגוף שלו. וזה י"ל הוא ענין מלך שכתוב כאן בפרשה, שנאמר לצניי ואחס תהיו לי ממלכת כהנים, שהם יהיו במדריגה זו שיהיו שרים על עמם, ויהיו שולטים על כל רמ"ח אבריהם, וכלשון הזה מצינו שאמר חז"ל (סופ"ג

דמרים) על אהע"ה שבתחילה המליכו הקב"ה על רמ"ג אברים ולבסוף המליכו על רמ"ח אברים, ופי' שם הר"ן שהם צרשותו לחבר מעברה, שהלשון מלך פירושו כנ"ל שהוא מלך ושולט על עמו, וזה מה שנאמר לצניי ממלכת כהנים, וזהו הכוונה כמה שאמר חז"ל (במדב"ר ע"ו י"א) על מה דכ' (משלי כ"ד) ירא את ה' בני ומלך, שכל מי שהוא ירא את ה' סופו ליעשות מלך, היינו שנעשה מלך על עמו.

ומה שנאמר על בני ישראל ויתן שם ישראל כאיש אחד בלבד, דבר זה הוא כתוארה מדרגה זו של ממלכת כהנים, כי באדם אחד גופא יש הצחינה של אחדות ופירוד, כי צעת אשר המוח שליט על הגוף והכל על מקומו אז נקרא שהאדם הוא באחדות, כי כל הכוחות המרוצים שיש באדם כולם הם באחדות, והוא מלך ושליט על כולם, והוא צחינה מלך שהוא יכולת את הכלל כולו ומאחד אותם, כדברי הרמב"ם שמלך לבו לב כל העם, משא"כ צעת שהאברים מתאווים את שלהם, והאדם נגרר אחר תאוותיו אז אין אבריו מתאחדים, וכאמר הכתוב לתאוב יבקש נפרד, וכן מצינו שאמר על עשו שהוא מפזר ומפורד, אף שהי' רק אדם אחד, אבל הי' הכל אצלו בפירוד, שלא הי' המוח שליט על כל האיברים, וכל כוחותיו היו נפרדים, ולכן אמרו חז"ל שאלל עשו אף שהיו לו רק שש כתיב נפשות אלל ישראל כתיב שבעים נפש, והמלכות הוא הגורם לאחדות, וכשכל יחיד

הוא באחדות אלל עמו, אז יכול להיות גם אחדות בין הכלל כולו.

נוסף לזה שנאמר להם ממלכת כהנים, נאמר להם וגוי קדוש, וקדושה הוא מדרגה למעלה מממלכת כהנים, כי דרגת שרים הוא שמועל עמו צמטת מלעשות מה שנגד רצון בוראו, שכלי העשי' שהם איברי הגוף הם נכנעים אל המוח, ואינם עושים נגד רצון הבורא, אבל קדושה פירושו כמשמעו מופרש ומוצדל, שאין לו שייכות להרע כלל, ושהרע נמאס אצלו, ואין לו שום גישה כלל אל דבר כזה, וכמו שמצינו בלי' הר"ן ריש מדרים שאומר על ר"ת פה קדוש איך יאמר דבר כזה, שפירושו שמרוצ קדושת הדיבור של ר"ת הי' צריך להיות שמעמו הוא מוצדל ומופרש מדבר כזה. וזהו מה שמועל על בני ישראל, שיהיו ממלכת כהנים, שיהיו שולטים על מעשיהם, ולהתעלות למדריגה של קדושה שיהיו בכלל מופרשים ומוצדלים מדברים כאלו, וקדושה הוא דבר שאין לו שיעור, שהאדם יכול להתעלות יותר ויותר, וכמוש"כ הרמב"ן ריש קדושים, שקדושה הוא "קדש עומך במותר לך", להתעלות בקדושה להיות נבדל מכל דבר שאין בו רצון השי"ת.